

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ: TÜRKİYE'DE İÇ HUKUKA ETKİSİ VE TOPLUMUN TEPKİSİ

Meryem Hazal ÇAMURCU*

Makalenin Geliş Tarihi: 15.06.2021 **Kabul Tarihi:** 22.02.2022

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK–ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

DOI [No](#)

* Avukat / Kocaeli Üniversitesi Siyaset ve Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Öğrencisi. <https://orcid.org/0000-0002-8353-2138>

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ: TÜRKİYE'DE İÇ HUKUKA ETKİSİ VE TOPLUMUN TEPKİSİ

ÖZ

İstanbul Sözleşmesi, imzaya açıldığı günden beri tartışmaların odağında olmuştur. Yapılan aleyhte kampanyaların sonucunda Türkiye, 20 Mart 2021 tarihinde Sözleşme'den çekilmiştir. Kadına yönelik şiddetin son yıllarda artış gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda İstanbul Sözleşmesi'nin kadına yönelik şiddeti engelleme amacı önem kazanmaktadır. Bununla birlikte özellikle muhafazakâr çevrelerce eleştirilen Sözleşme'nin, kadına yönelik şiddetin önüne geçemediği ve geleneksel aile ilişkileri dışında ilişkileri de kabul ettiği iddia edilmektedir. Makalede İstanbul Sözleşmesi'nin kabulü ve yürürlükten kaldırılması ile Türkiye'de meydana gelen gelişmeler ele alınmıştır. Öncelikle şiddet, ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddet kavramlarının tanımı yapılmıştır. Daha sonra İstanbul Sözleşmesi'nden bahsedilmiş ve kabul süreci hakkında bilgi verilmiştir. İstanbul Sözleşmesinin kanunlarla bütünleştirilmesi kapsamında 6284 sayılı Kanun'dan bahsedilmiştir. Ayrıca Türkiye'de Sözleşme'ye itiraz edenlerin ve destekleyenlerin eleştirilerinin neler olduğu konuları işlenmiştir. Bu konular hem hukuki anlamda hem de toplumsal cinsiyet anlamında ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler

İstanbul Sözleşmesi

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Kadına Yönelik Şiddet

Aile İçi Şiddet

Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet

ISTANBUL CONVENTION: EFFECTS OF DOMESTIC LAW IN TURKEY AND PEOPLE'S RESPONSE

ABSTRACT

Istanbul Convention has been at the centre of discussions since the first day it was opened for signature. As a result of its negative campaigns, Türkiye withdrew from Convention on 20 March 2021. Considering that violence against women has increased in recent years, the Convention's purpose of preventing violence against women is essential. However, conservatives claim that the Convention cannot prevent violence against women and accepts relationships that are not found appropriate for them. In this article, developments in Turkey are discussed after the Convention's acceptance and withdrawal from the Convention. First, violence, domestic violence and violence against women were defined. Then, general information was given about Istanbul Convention. After that mentioned integration of the Istanbul Convention and domestic law. In addition to these, criticism of supporters and objectors are discussed. These issues are discussed in both legal terms and gender.

Keywords

Istanbul Convention

Social Gender Inequality

Violence Against Women

Domestic Violence

Violence Against Women in Turkey

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet günümüzün en önemli sorunlarının başında gelmektedir. Sorunun çözümü için uluslararası alanda etkili adımlar atılmıştır. Bu adımlardan biri olan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) hem güncelliği hem de içeriği bakımından dikkate değerdir. Sözleşme, kadına yönelik şiddeti insan hakkı ihlali olarak kabul etmesi açısından önemlidir. Sözleşme’nin bir başka özelliği ise şiddeti toplumsal cinsiyet ile ilişkilendirmesidir. Sözleşme’de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin şiddeti meydana getirdiği savunulmaktadır.

Sözleşme, öneminin yanında maddeleri ve yaptırımları nedeniyle çokça tartışılmış, özellikle toplumun muhafazakar kesiminde hoşnutsuzluk meydana getirmiştir. Muhafazakar çevrelerce Sözleşme ile aile kurumunun yıkıldığı iddia edilmiş ve iptali talep edilmiştir. Sözleşmeye destek verenler ise kadına yönelik şiddeti engellemede tek çarenin Sözleşme olduğuna ve uygulanmasının önemine dikkat çekmiştir. Sözleşme, Türkiye’de de benzer şekilde eleştirilmiştir. Muhafazakar çevrelerin baskısı sonucunda 20 Mart 2021 tarihinde Sözleşme’den çekilme kararı alınmıştır. Muhafazakar çevreleri memnun eden bu karar, kadın örgütlerini endişelendirmiştir.

Sözleşme, kadına yönelik şiddetin arttığı günümüzde çok önemli bir konumdadır. Bir insan hakkı ihlali olan kadına yönelik şiddeti önlemek ve bu şiddete son vermek devletlerin birincil görevleri arasında yer almaktadır. Bu sebeple Sözleşme’nin devletlere verdiği yükümlülükler önem arz etmektedir. Hem dünyada hem ülkemizde yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile kadına yönelik şiddetin son bulacağına inanılmaktadır. Dolayısıyla bu konunun gündemde tutularak sorunun çözümüne katkı yapması sağlanmalıdır. Ülkemizde kadın cinayetlerine her gün haber bültenlerinde rastladığımız düşünüldüğünde bu konunun incelenmesi ve tartışılması önemlidir.

Makalenin ilk bölümünde aile ve şiddet kavramlarının tanımı yapılmıştır. Daha sonra kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin tanımları yapılmış ve bu başlıkta toplumsal cinsiyet kavramına da değinilmiştir. Türkiye’deki kadına yönelik şiddetin mücadelesi aktarılmış, Sözleşme’nin kabulüne kadar giden süreçten bahsedilmiştir. Türkiye’deki kadına yönelik şiddetin verilerine de yer verilmiştir. Daha sonra uluslararası alanda İstanbul Sözleşmesi’ne kadar olan uluslararası metinler anlatılmış ve İstanbul Sözleşmesi hakkında bilgi

verilmiştir. Sözleşme'nin amacı ve kapsamı üzerinde durulmuş ve Türkiye'nin kabul ve çekilme süreçlerinden bahsedilmiştir. İstanbul Sözleşmesi'ni iç hukukla birleştiren 6284 sayılı Kanun hakkında bilgi verilmiştir. En son bölümde ise Sözleşme'ye gelen itirazlardan ve desteklerden bahsedilmiştir.

1. KAVRAMLAR VE TANIMLAR

1.1. Aile Kavramı

Aile, kültürden kültüre tanımı değişen bir kurumdur. Ama en basit tanımıyla “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birim”dir.^[1] Tarih boyunca ailenin farklı tanımları da yapılmıştır. Giddens, aileyi akrabalık bağı ile birbirine bağlanmış ve yetişkinlerin çocuklara bakmakla görevli olduğu bir grup insan olarak tanımlamaktadır.^[2] Türkiye'nin ilk sosyologlarından Ziya Gökalp'e göre ise “Aile, içtimai müesseselerin en eskisi olan milletin dirlik ve birliğinin yegâne sağlayıcısı bir evlilik kurumudur.”^[3] Aile kavramı, AİHM'in Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesini yorumladığı kararlarında açıklanmıştır. Bunlara göre dışarıdan bakıldığında bir ilişki aile statüsü altında değerlendiriliyorsa resmi statüden bağımsız şekilde aile olarak kabul edilir.^[4]

1.2. Şiddet Kavramı

Dünya Sağlık Örgütü şiddeti, “Fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde bir başkasına uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm veya psikolojik zarara yol açması ya da açma

[1] EREN, Hasan vd., *Türkçe Sözlük 1*, Atatürk Kültür, Dil, Tarih Yüksek Kurumu, İstanbul, 1992, s. 31.

[2] GIDDENS, Anthony, *Sosyoloji*, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2012, s. 246.

[3] KIR, İbrahim, “Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2011, C.10, S.36, s. 382.

[4] DEMİRKİR ÜNLÜ, Müge, *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile-İçi Şiddet İstanbul Sözleşmesi'nin (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile-İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 9.

olasılığı bulunması” olarak tanımlamaktadır.^[5] 6284 sayılı Kanun da şiddetin tanımını yapmıştır. Kanun’un 2. maddesine göre, şiddet “Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı” olarak tanımlanmıştır.

Şiddetin çeşitli biçimleri bulunmaktadır. Bunlar, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, duygusal veya psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve sözel şiddettir. Fiziksel şiddet, kadınların psikolojik şiddetten sonra en çok maruz kaldıkları şiddet türüdür.^[6] Fiziksel şiddet, güç kullanarak cezalandırma amacı ile karşısındakine zarar vermek olarak tanımlanabilir.^[7] Hırpalamak ve dövmek eylemleri bu şiddete örnektir.^[8] Cinsel şiddet; kadının kocası veya başkası tarafından isteği dışında veya istemediği şekillerde cinsel ilişkiye zorlanmasıdır.^[9] Bu şiddet türünde saldırganın tek amacı cinsellikten yararlanmak değil, aynı zamanda mağduru kontrol etmek, zorlamak ve zarar vermektir.^[10] Kadınların maruz kaldıkları bu şiddeti tanımlamak ve paylaşmak konusunda zorlandıkları tespit edilmiştir.^[11] Duygusal veya psikolojik şiddetin, en çok maruz kalınan şiddet olduğu belirlenmiştir. Psikolojik şiddet, duygusal güç veya ihtiyaçların kadını kontrol, denetleme, cezalandırma amacıyla şiddet aracı olarak kullanılması olarak tanımlanır. Kadınların bu tür şiddeti

[5] GÜLER, Nuran vd, “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2005, C.27, S.2, s. 51.

[6] Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, *2019 Faaliyet Raporu*, 2019, s. 9.

[7] TBMM, *Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu 1.Cilt*, 2015, s. 47.

[8] POLAT, Oğuz, “Şiddet”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2016, C.22, S.1, s. 25.

[9] KARINCA, Eray, *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2010, s. 5.

[10] POLAT, s. 26.

[11] SÜNETÇİ, Büşra vd, “Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddeti Algıları Üzerine Bir Araştırma”, *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 2016, C,16, S.1, s. 68.

tanımlaması ve maruz kaldıklarını dillendirmesi daha zordur.^[12] Duygusal veya psikolojik şiddet, tek başına bulunabileceği gibi diğer şiddet olguları ile birlikte de bulunabilir. Cinsel veya fiziksel şiddete maruz kalan kişi aynı zamanda duygusal veya psikolojik şiddete de maruz kalmaktadır.^[13] Ekonomik şiddet, birini kontrol etmek veya cezalandırma amacıyla ekonomik anlamda sınırlamak ve temel ihtiyaçlarını karşılayamayacak hale getirmek için yapılan hareketlerdir.^[14] Kadının mallarını, gelirlerini elinden almak, para vermemek, ailenin ekonomik birikimi ile ilgili bilgi paylaşmamak, ekonomik konularda yalnız karar almak, çalışmasına izin vermemek, zorla çalıştırmak buna örnek verilebilir.^[15] Ekonomik şiddetle kadının ekonomik özgürlüğü elinden alınmaktadır.^[16] Son olarak, sözel şiddet ise kişiyi aşağılamak ve küçük düşürmek için kullanılan ifadelerdir.^[17] Sözel şiddetin bir alt başlığı olarak geleneksel ve yeni medyadaki şiddet gösterilebilir. Özellikle televizyonlarda kadına ve çocuğa yönelik şiddetin olmadığı dizi neredeyse yoktur. Ayrıca haber programlarında şiddet olayları heyecanlı hikayeler gibi anlatılmaktadır. Kadın programlarında ise devamlı olarak cinayetler, şiddet ve kadına yönelik aşağılayıcı söz ve davranışlar yer almaktadır.^[18] Medyada kadına karşı şiddet haberlerinin magazin değeri olan bir haber şeklinde sunulduğu görülmektedir.^[19] Kadına yönelik şiddet ile ilgili medyadaki

[12] Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, s. 9

[13] POLAT, s. 31.

[14] TBMM, 2015, s. 50.

[15] KARINCA, *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, s. 8.

[16] POLAT, s. 33

[17] PINAR, Tevfik ve PINAR, Gül, “Sağlık Çalışanları ve İşyerinde Şiddet”, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2014, C.12, S.2, s. 316.

[18] İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Sözleşmesi ve 6284 sayılı Yasanın Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar Hakkında İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi Raporu*, 2019, s. 122.

[19] GÖRGÜN BARAN, Aylin vd., “Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Sunum Açısından Analizi: Beyazgazete.com Örneği”, *Sosyoloji Konferansları*, 2017, S. 55, s. 111.

içerik cinsiyetçilik, nesneleştirme, aşağılama barındırır ve kadına yönelik şiddeti normalleştiricidir.^[20]

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE EV İÇİ ŞİDDET

Kadına yönelik şiddet, kadınlara sırf cinsiyetlerinden dolayı ev içinde veya dışında uygulanan şiddet davranışları olarak tanımlanmaktadır. Bu şiddetin nedeni, erkek egemenliği ve bundan kaynaklanan kadın-erkek eşitsizliğidir.^[21] İstanbul Sözleşmesi de şiddeti, kadın ve erkekler arasındaki eşitsizliğin bir sonucu olarak kabul etmektedir.^[22]

Toplumsal cinsiyet kavramı da bu anlamda önem kazanmaktadır. İstanbul Sözleşmesi’nin 3. maddesinde toplumsal cinsiyet tanımı verilmektedir. Buna göre, “Toplumsal cinsiyet, herhangi bir toplumun, kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş roller, davranışlar, faaliyetler ve özellikler” olarak tanımlanmıştır. Bu Sözleşme ile ilk kez uluslararası sözleşmelerde toplumsal cinsiyet tanımı yapılmıştır.^[23] Sözleşme’nin Giriş kısmında da kadınların ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyet şiddetine maruz kaldıklarından bahsedilmektedir.^[24] Birleşmiş Milletler’in, 2008 yılında verdiği Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Yoğunlaştırılması Kararında kadına yönelik şiddetin kadın ve erkek eşitsizliğinden doğduğu ilk defa kabul edilmiştir.^[25] Yine bu kararda kadına

[20] İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu, *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin Hükümlerini Yürürlüğe Koyan Yasal ve Diğer Tedbirler Hakkında Türkiye’nin İlk Raporuna İlişkin Sivil Toplum Örgütlerinin Gölge Raporu*, 2017, s. 36.

[21] Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, s. 9.

[22] Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 2012.

[23] AKÇABAY, F. Ceren vd., *Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadelede Yargılama Standartları*, Kadın Dayanışma Vakfı, Ankara, 2019, s. 21.

[24] UYGUR, Gülriz, “İstanbul Sözleşmesi Işığında Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Temel Yaklaşımı”, *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri*, Haz. Betül Yazar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015, s. 196.

[25] Kadınların Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Ulusal Eylem Planı (2016-2020)*, 2016, s. 2.

yönelik şiddetin erkek ve kadın arasındaki eşitsiz ilişkiden doğduğu ve bu şiddetin kadınların haklarını kullanmasını engellediği belirtilmektedir.^[26]

Kadına yönelik şiddet, kadının toplumdaki konumu nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Erkeğe göre belirlenen bu konumda erkekten daha aşağı görülen kadın şiddete maruz kalmaktadır.^[27] Şiddet, erkekler tarafından ataerkil otoriteyi korumak için kullanılan bir araç halini almıştır.^[28] Ataerkil toplumun bir uzantısı olarak oluşan toplumsal cinsiyet, şiddeti de beraberinde getirmektedir.^[29] Her ne kadar yakın zamana kadar eğitimsizlik, alkol ve benzeri madde kullanımı veya erkekle kadın arasındaki fiziki farklılık şiddetin nedeni olarak belirtilse de günümüzde temel nedenin cinsiyetten kaynaklanan ayrımcılık olduğu kabul edilmektedir.^[30]

Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet İstanbul Sözleşmesi'nde birlikte ele alınmaktadır. Kadına yönelik şiddet evde, sokakta, iş yerinde ve çeşitli yerlerde meydana gelmektedir. Ancak kadınların en çok ev içi şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Dolayısıyla da kadına yönelik şiddet ile ev içi şiddetin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.^[31]

2.1. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet yeni bir mesele değildir ve sadece ülkemizde değil, tüm dünyada görülmektedir. Dünyada her yaştan, ırktan, dinden ve sınıftan kadın şiddete maruz kalmaktadır.^[32] Kadına yönelik şiddet, kadınlara cinsiyetleri nedeniyle uygulanan şiddettir. Bu şiddetin nedeni olarak kadın

[26] GÜNGÖR, Ayşegül, *Kadın Haklarına İlişkin Uluslararası Düzenlemeler*, Ankara Barosu Başkanlığı, 2012, s.340.

[27] AKÇABAY vd., s. 13.

[28] İLKKARACAN, Pınar vd., *Sıcak Yuva Masalı*, Metis Yayınları, İstanbul, 1996, s. 22.

[29] ULUOCAK, Şeref vd., *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet*, Paradigma Yayınları, Ankara, 2014, s. 31.

[30] KARINCA, *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, s. 15.

[31] UYGUR, s. 95.

[32] AKÇABAY vd., s. 7.

ve erkek arasındaki eşitsizlik gösterilmektedir.^[33] Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünyada her üç kadından biri şiddete uğramaktadır. Türkiye’de ise bu oran her on kadından dördü şeklindedir.^[34]

Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu tarafından ilk cinsiyetçi şiddet tanımı 1992 yılında yapılmıştır. Bu tanımda, “Kadınlara fiziksel, cinsel ya da psikolojik zarar veren ya da verebilecek veya kadınların acı çekmesine neden olabilecek gerek kamu gerekse özel alanda yapılan bu tip davranışlara yönelik tehditleri ve kadınların özgürlüğünün zorla kısıtlanmasını da içine alan şiddete yönelik her türlü cinsiyetçi davranış” olarak tanımlanmıştır.^[35]

Kadına yönelik şiddeti önlemek için en önemli adımlardan biri olan Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge’de kadına yönelik şiddetin tanımı yapılmıştır. Buna göre “ister kamusal ister özel hayatta olsun bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan, cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelir” denmektedir.^[36] Bu tanım, kendinden sonra gelen kadına yönelik şiddet tanımlarını etkilemiştir. Bildirge’nin benzeri bir tanım Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu tarafından 1995 yılında kabul edilmiştir. Bu tanımdaki şiddet biçimleri, Bildirge’de kabul edilen şiddet biçimleriyle aynı olmuştur.^[37] Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, kadına yönelik şiddeti “Kadının fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan, bu tip hareketlerin tehdidini, baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, ister toplum önünde ister özel hayatta meydana gelmiş olsun, cinsiyete dayalı her türden şiddet anlamına gelmektedir.” olarak tanımlamıştır.^[38]

[33] Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, s. 9.

[34] AKÇABAY vd., s. 8.

[35] İLKKARACAN, s. 22.

[36] Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge, 1993.

[37] ÖZKAN, Gizem, “Kadına Yönelik Şiddet-Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine İnceleme”, *Hacettepe HFD*, 2017, C.7, S.1, s. 538.

[38] Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, 1995.

İstanbul Sözleşmesi 3.maddesinde ise kadına yönelik şiddeti, “İster kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri” olarak tanımlamaktadır. Tanımda şiddetin nedeni olarak toplumsal cinsiyet gösterilmektedir. Buna göre, toplumsal cinsiyet nedeniyle kadına uygulanan şiddet, kadın olması nedeniyle uygulanan şiddettir.^[39] Ayrıca tanımda ayrımı yapılan özel alan ve kamusal alan vurgusu da önem taşımaktadır. Geleneksel anlamda kamusal alandaki şiddet, devletin koruması altındadır. Ancak özel alanda meydana gelen şiddete devlet karışmamaktadır. Dolayısıyla Sözleşme’deki tanım ile bu sakınca ortadan kaldırılmak istenmiştir.^[40] Sözleşme’nin başlangıç bölümünde, yalnızca kadınları değil, erkek ve çocuk mağdurları da koruyacağı, ancak kadın mağduriyetinin daha fazla olması nedeniyle ayrı bir kadın vurgusu yapıldığı da belirtilmiştir.^[41]

2.2. Ev İçi Şiddet

İstanbul Sözleşmesi, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerinden olan ev içi şiddeti, kadına yönelik şiddetten ayrı tanımlamıştır. Sözleşme’nin 3.maddesinin b bendinde, aile içi şiddet “Eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgahı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri” olarak tanımlanmaktadır. İstanbul Sözleşmesi’nin metninde yer alan ‘domestic violence’ ibaresi ‘ev içi şiddet’ olarak çevrilmesi gerekirken, bunun yerine ‘aile içi şiddet’ ifadesi tercih edilmiştir. Sözleşme’nin burada amacı evli olsun olmasın her türlü ilişki içindeki şiddeti kapsamına almaktır. Fakat çeviri ile çerçeve, aile statüsünde olanlar ile sınırlandırılmıştır.^[42] Buna karşılık 6284 sayılı Kanun, ev içi şiddet kavramını kullanmayı tercih etmiştir. Kanun’un 2. maddesindeki

[39] ULUOCAK, s. 26.

[40] UYGUR, s.198.

[41] DEMİRKİR ÜNLÜ, s. 43.

[42] BAKIRCI, Kadriye, “İstanbul Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2015-4, s. 137.

tanıma göre ev içi şiddet, “Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet” olarak ifade edilmiştir.

3. TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN VE EV İÇİ ŞİDDETİN MÜCADELESİ

Türkiye’de kadın hareketi, kadına yönelik şiddete karşı gelinmesiyle ortaya çıkmıştır. 1987’de ‘kadının sırtını sopasız, karnını sipasız bırakmamak gerek’ atasözüne dayanarak bir hâkimin, eşinden dayak yiyen bir kadının boşanma davasını reddetmesi üzerine mücadele başlamıştır.^[43] Ev içi şiddetle ilgili yapılan ‘Dayağa Hayır’ kampanyası da görünürlüğü sağlayan hareket olmuştur.^[44] Kadınlar, 1980’lerde devlet ile iş birliğini reddeden bir politika izlemişlerdir. 1990’larda ise kadınlar, devlet kurumlarıyla iş birliği içine girmişlerdir. 1990 sonrası dönem, şiddete karşı kurumsallaşmanın gerçekleştiği yıllar olmuştur.^[45] 1990 yılı itibarıyla eylem döneminin sona erdiği söylenebilir. Çünkü bu dönemde kadın örgütleri kurulmuş ve üniversitelerde araştırma merkezleri oluşturulmuştur.^[46] Bu kurumların en büyük önemi kadına yönelik şiddet kavramının görünürlüğüne ve anlaşılabilirliğine katkı yapmış olmalarıdır.^[47]

Kadına yönelik şiddetle mücadelede ve kadın haklarının gelişmesinde özellikle 90’larda önemli kurumlarından biri de Türkiye Barolar Birliği Kadın Hakları Komisyonu (TÜBAKKOM) olmuştur. Bu ve diğer Kadın Hukuku Komisyonları ile kadınlara hukuk danışmanlığı sağlanmış, özellikle de 4320 sayılı Aileyi Koruma Kanunu’nun uygulanmasını kolaylaştırıcı

[43] ALTINAY, Ayşegül ve ARAT, Yeşim, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, Metis Yayınları, İstanbul, 2008, s. 17.

[44] IŞIK, S. Nazik, “1990’larda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Hareketi İçinde Oluşmuş Bazı Gözlem ve Düşünceler”, *90’larda Türkiye’de Feminizm*, Haz. Asena Günel ve Aksu Bora, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016, s. 45.

[45] ALTINAY ve ARAT, s. 17.

[46] KARATAŞ, Evren, “Türkiye’de Kadın Hareketleri ve Edebiyatımızda Kadın Sesleri”, *Turkish Studies*, 2009, C.4, S.8, s.1660.

[47] ALTINAY ve ARAT, s. 22.

işlev üstlenilmiştir.^[48] Ayrıca TÜBAKKOM, Medeni ve Ceza Kanunu'ndaki kadın karşıtı ögelerin kaldırılmasında önemli bir rol oynamıştır.^[49] Hukuk anlamında önemli bir kazanım, TCK 438. maddenin yani fuhuş yapanlara tecavüzde ceza indiriminin yürürlükten kaldırılması ile olmuştur.^[50] Daha sonra ise Medeni Kanun'daki sadece kadının çalışmasını koca iznine bağlayan 159.maddesi Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.^[51] Ayrıca erkek zinası ve daha sonra kadın zinası da suç olmaktan çıkarılmıştır.^[52]

Türkiye'de en önemli gelişme ise 2014 yılında İstanbul Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesidir. Bunu takip eden gelişme ise 4230 sayılı Kanun kaldırılarak yerine İstanbul Sözleşmesi'ne uygun şekilde hazırlanan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un kabul edilmesi olmuştur. Gerilimi yüksek tartışmaların sonunda 20.03.2021 tarihinde 3718 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı alındığı ilan edilmiştir.^[53]

4. TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDET VE EV İÇİ ŞİDDET

Türkiye'de kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet en büyük sorunlardan biridir. Yapılan bir araştırmada 2016-2019 yıllarında kadınların toplumda yaşadığı en büyük sorun sorulmuş ve kadınların bu soruya cevabı 'şiddet' olmuştur.^[54] 2016-2017-2018 yıllarında yapılan ve kadın cinayetlerini inceleyen rapora göre cinayet mekanları olarak en sık karşılaşılan yer listesinde ev birinci sıradadır. Diğer mekanlar sokak, açık arazi, iş yeri olarak devam

[48] IŞIK, s. 51.

[49] ALTINAY ve ARAT, s. 24.

[50] 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun, Resmî Gazete, S. 20710, T. 29.11.1990.

[51] REYHANİ YÜKSEL, Sera, "Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın-Erkek Eşitliği", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Derneği*, 2014, C.18, S.2, s. 192.

[52] ALTINAY ve ARAT, s. 27.

[53] 3718 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, Resmî Gazete, S. 31429, T. 20.03.2021.

[54] Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi, *Türkiye'de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması*, Kadir Has Üniversitesi, 2019, s. 28.

etmektedir.^[55] Görüldüğü üzere geleneksel görüş tarafından güvenli kabul edilen aile aslında kadının en çok şiddete uğradığı yerdir.^[56] Fiziksel şiddete hayatının herhangi bir döneminde maruz kalan kadınların oranı %36, cinsel şiddette bu oran %12, psikolojik şiddette oran tüm şiddetlerden daha yüksek olarak %44 ve ekonomik şiddette ise %30'dur. Israrlı takibe ise her on kadından üçünün maruz kaldığı görülmektedir.^[57]

Öldürülen kadınların %58,5'i evli iken, %16,3'ü bekar, %16,1'i boşanmıştır. Öldürülen kadınların %46,1'i ilkokul mezunudur. Üniversite mezunu olanlarda bu oran %5,8'dir.^[58] Faillerin eğitim durumunda da oranlar hemen hemen aynıdır. İlkokul mezunu faillerin oranı %46,8 iken, üniversite mezunu olanlar %5,5'tir. İşlenen cinayetlerin faillerinin %96,2 oranında erkek, %3,8 oranında kadın olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kayda geçmiş vakaların ağırlıklı olarak kadın cinayetleri olduğu görülmektedir.^[59]

Mor Çatı 2019 Faaliyet Raporuna göre, kuruma ulaşan kadınların çoğu evlidir ve kocaları tarafından şiddet görmektedirler. Evlilerin büyük çoğunluğu da boşanma aşamasında olan veya boşanma kararı alan kadınlardır. Evlilik içinde şiddet görüp boşanma kararı alan kadınların, daha fazla şiddete maruz kaldıkları görülmektedir.^[60] Kadına yönelik şiddet genellikle en yakın çevreden gelmektedir. Koca veya eskiden birlikte olunan erkek şiddet uygulayanlarda ilk sıralarda yer almaktadır.^[61] Yapılan araştırmalarda da şiddeti uygulayan kişilerde ilk sırayı eş alırken, baba ve eski eş bunu takip etmektedir.^[62]

[55] TAŞTAN, Coşkun ve KÜÇÜKER YILDIZ, Aslıhan, *Dünyada ve Türkiye'de Kadın Cinayetleri 2016-2017-2018 Verileri ve Analizler*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2019, s. 5.

[56] ALTINAY ve ARAT, s. 51.

[57] Kadınların Statüsü Genel Müdürlüğü, s. 10-13.

[58] TAŞTAN ve YILDIZ, s. 10-11.

[59] TAŞTAN ve YILDIZ, s. 16-17.

[60] Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, s. 7.

[61] POLAT, s. 19.

[62] Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, s. 8.

5. İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

Kadına şiddet konusu önceleri dikkate alınması gereken bir sorun olarak görülmemiştir. Kadına yönelik şiddeti, bir insan hakkı sorunu olarak görmek ve uluslararası sözleşmelerle bu sorunu tanımlamak için uzun yılların geçmesi gerekmiştir. Bu anlamda önemli bir adım kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW), 1979 yılında kabul edilmiş ve 1981 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmenin amacı, kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikleri ortadan kaldırmak ve kadınların temel özgürlüklerinin ve insan haklarının tanınmasını sağlamaktır.^[63] CEDAW temel olarak, kadın haklarının evrensel niteliğine ve her kadının bu evrensel haklardan yararlanmasına vurgu yapan bir sözleşmedir.^[64] Bu sözleşmenin önemi, kendinden önceki metinlerde genel olarak insan haklarına vurgu yapılırken burada kadına özel yer ayrılmış olmasıdır.^[65] Buna rağmen, sözleşmede kadına yönelik şiddetle ilgili olarak açık bir hüküm yer almamıştır.^[66]

1993 yılında Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge kabul edilmiştir. Bu adım, kadına yönelik şiddeti önleme ve mücadele anlamında önemli kabul edilmektedir. Bu düzenlemeye, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi'nde kadına yönelik şiddet ile ilgili açık bir hüküm olmaması nedeniyle ihtiyaç duyulmuştur.^[67] Bildirge'nin, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin uygulanmasına yardımcı olacağı ve şiddeti önlemeye yönelik çalışmalara katkıda bulunacağı belirtilmiştir. Ayrıca yine bu bildirmede, kadınların ikincil konumundan bahsedilmiş ve kadınlara yönelik şiddete, kadın-erkek arasındaki

[63] CEYLAN, Ebru, "Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2013, S.109, s. 15.

[64] PARLAK BÖRÜ, Şafak, "Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye'nin Konumu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2017, C.30, S.133, s. 50.

[65] ÖZKAN, s. 548.

[66] MOROĞLU, Nazan, "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2012, S.99, s. 359.

[67] ÖZKAN, s. 552.

eşitsizliğin neden olduğu da kabul edilmiştir.^[68] 1993 yılında Avrupa Konseyi 3.Bakanlar Konferansı’nda kadına yönelik şiddetin, temel hak ve özgürlüklere zarar verdiği kabul edilmiştir.^[69] 1995 yılında BM Dördüncü Dünya Kadın Konferansı yapılmış ve Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu kabul edilmiş; kadına şiddetin, bir insan hakkı ihlali olduğu ve kadınların insan haklarından yararlanmalarına engel olduğu vurgulanmıştır.^[70] Avrupa Konseyi, 2002 yılında şiddete karşı kadınları koruma ile ilgili tavsiye kararı vermiştir.^[71] Bunun ardından Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komitesi, bağlayıcı ve yaptırım gücü olan bir sözleşme düzenlemesi konusunda çağrı yapmıştır.^[72] Bu girişimlerin nedeni, kadına yönelik şiddeti engellemede yetersiz kalan önlemler nedeniyle devletleri önlem almaya zorlayacak bir metnin varlığına ihtiyaç duyulmasıdır.^[73] Bunun sonucunda Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzaya açılmıştır. Metin, İstanbul Sözleşmesi adını ise İstanbul’da imzaya açılmasından almıştır. Sözleşme, 1 Ağustos 2014 tarihinde 10 ülkenin onaylaması ile yürürlüğe girmiştir.^[74] İstanbul Sözleşmesi, kendinden önce kabul edilen kadına yönelik ayrımcılıkla ilgili uluslararası tüm standartları, AİHM kararlarını ve Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi’nin içtihatlarını da kapsayan bir sözleşmedir.^[75]

[68] Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge, 1993.

[69] KARINCA, Eray, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008, s. 45.

[70] ÖZKAN, s. 553.

[71] KARINCA, Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler, s. 45.

[72] MOROĞLU, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, s. 365.

[73] PARLAK BÖRÜ, s. 55.

[74] MOROĞLU, Nazan, *İstanbul Sözleşmesi*, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, 2019, s.9.

[75] PARLAK BÖRÜ, s. 56.

İstanbul Sözleşmesi'nin önemi, kadına yönelik şiddeti önlemeyi amaçlayan ve Avrupa'da bağlayıcılığı bulunan hukuki bir sözleşmeye olan ihtiyacı karşılamasından gelmektedir.^[76] Bu çerçevede *Opuz-Türkiye Davası*, kadına yönelik şiddet konusunda önemli adımların atılmasını sağlayan bir karar olmuştur. Nahide Opuz, şiddet uygulayan eski eşini şikayet etmiş ancak eski eş serbest bırakılmıştır. Bu şikayetler bir sonuca varmayınca devletin kendini korumada yetersiz kaldığını savunan Opuz, AİHM'e başvurmuştur.^[77]

AİHM kararları, nitelikleri gereği sözleşmecî devletin Sözleşme'yi ihlal edip etmediğini tespit eden kararlardır.^[78] Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 41. maddesi adil tazmini düzenlemiştir. Buna göre Mahkeme, Sözleşme'nin ihlal edildiği kararını verirse ve iç hukukta ihlalin sonuçları kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa tazminata hükmedilebileceği belirtilmiştir.^[79] Tazminat kararı, mahkemenin taraf devleti mecbur edebileceği tek karar biçimidir.^[80] Türkiye'nin de tazminata mahkum edildiği davalar olmuştur. Opuz davası da bunlardan biridir. Mahkeme verdiği kararda Opuz'u haklı bularak Türkiye aleyhine tazminata hükmetmiştir. Bu karar ile Türkiye, kadının yaşam hakkını koruyamaması nedeniyle ilk mahkum olan ülke olmuştur.^[81] 33401/02 başvuru numaralı bu dava, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin üçüncü dairesi tarafından 9 Haziran 2009 tarihinde karara bağlanmıştır.

İstanbul Sözleşmesi kabul edilmeden önce AİHM kararları kadına yönelik şiddet ile ilgili bağlayıcılığı olan tek uluslararası kararlardı. Ancak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde kadına yönelik şiddetle ilgili özel bir madde bulunmaması nedeniyle de görülen davalar genel haklara atıf yapılarak

[76] ULUOCAK, s. 64.

[77] SAĞIR, Adem ve İNCİ, Ülkü Hayriye, "Bir Facebook Grubunda Kadına Şiddet Haberlerinin Değerlendirilme Biçimleri", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2012, C.1, S.3, s. 223.

[78] KARAMAN, Ebru, "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kararlarının Yerine Getirilmesinden Doğan Sorumluluk", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 2014, C.72, S.1, s. 414.

[79] Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1950.

[80] KARAMAN, s. 415.

[81] DALKILIÇ, Rabia Asya, "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele: Kamu Politikası Süreci Analizi", *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021, C.2, S.1, s. 76.

sonuçlandırılmaktaydı.^[82] *Opuz-Türkiye* davası, kadına yönelik şiddet konusunda AİHM içtihatlarının başlangıcı olmuştur. Ayrıca bu kararda, kadına yönelik şiddetin ispatı ile ilgili kriterler belirlenmiştir ve bunlar hala güncelliğini korumaktadır.^[83] Opuz davasının en önemli özelliği kadına yönelik şiddetin AİHM tarafından ayrımcılık olarak kabul edilmesidir. Ayrıca, devletin kadına yönelik şiddetle etkili mücadele etmemesinin eşitliğe aykırı olduğu da belirtilmiştir.^[84] *Opuz-Türkiye* kararı sonrasında kadına yönelik şiddeti ve ev içi şiddeti önlemeye yönelik bir sözleşmeye duyulan ihtiyaç ortaya çıkmıştır.^[85]

İstanbul Sözleşmesi kadına yönelik şiddet konusunda hazırlanmış en temel, en kapsamlı ve en detaylı metindir.^[86] Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet ile ilgili uluslararası hukukta bağlayıcılığı olan ilk sözleşmedir.^[87] Sözleşme’nin önemli bir özelliği, kadınlara yönelik her türden şiddetin önlenmesini içermesidir. 3. maddede eski eş, şu anki eş veya birlikte yaşayan bireyler tarafından uygulanacak her türlü şiddetin kapsama alınacağı düzenlenmektedir. Sözleşme’nin amacı; şiddetin oluşmasını önlemek, oluşan şiddet mağdurlarını koruma altına almak ve şiddet uygulayanların gerekli cezaları almalarını sağlamaktır.^[88] Ayrıca amacın, şiddetten arınmış bir

[82] SÖNMEZ, Esmâ Yağmur, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi”, *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2020, S.20, s. 6.

[83] GÜNDOĞMUŞ, Rabia, *Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve 6284 sayılı Kanun Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2020, s. 144 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

[84] KUYUCU, Nisan, “Kadınların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Önünde Adalete Erişim Sorunu: Mahkeme Kararlarında Cinsiyet Ayrımcılığı Olarak Kadına Yönelik Şiddet”, *Fe Dergi*, 2015, C.7, S.1, s. 68.

[85] GÜNDOĞMUŞ, s. 144.

[86] BULUT, Nilüfer, İstanbul Sözleşmesi Tartışmaları Şiddete Teşvik Ediyor, <https://www.gazeteduvar.com.tr/kadin/2020/08/28/istanbul-sozlesmesi-tartismalari-siddete-tesvik-ediyor>, 2020.

[87] BAKIRCI, s. 134.

[88] AKÇABAY vd., s. 21.

Avrupa yaratmak olduğu da belirtilmiştir.^[89] Sözleşme, kadına yönelik şiddet konusunda uluslararası iş birliği için çok önemli bir adım olmuştur.^[90]

Sözleşme'nin hedefi öncelikle şiddeti önlemektir, ayrıca şiddetin failerini cezalandırmak ve mağdurlarını korumak da hedeflerindedir.^[91] Ayrıca taraf devletleri; toplumsal cinsiyete duyarlı politikalar uygulamakla, bütçe ayırmakla, veri toplamakla, bu verileri incelemek ve yayınlamakla ve şiddetin önlenmesi için toplumsal değişimi sağlamakla görevlendirmektedir.^[92]

Sözleşme uyarınca taraf devletleri izleyecek bir mekanizma kurulması da gerekmektedir. Kısa adı GREVIO olan Kadınlara Yönelik Şiddetle ve Aile İçi Şiddetle Mücadele Konusunda Uzmanlar Grubu mekanizmasına, İstanbul Sözleşmesi'nin 9. bölümünde yer verilmiştir.^[93] 66. maddeye göre “Kadınlara yönelik şiddetle ve aile içi şiddetle mücadele konusunda uzmanlar Grubu bu Sözleşmenin Taraflarca uygulanmasını izleyecektir” denilmektedir. Devam eden fıkrada GREVIO'nun en az 10 ve en çok 15 üyeden oluşması gerektiğinden ve üyelerin niteliğinden bahsedilmektedir. Bu mekanizmanın görevi taraf devletler hakkında denetim raporları hazırlamak, önerilerde bulunmak ve bu önerilerin yerine getirilip getirilmediğini

[89] MOROĞLU, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, s. 367.

[90] KIRBAŞ CANIKOĞLU, Seher, “Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2015, S.3, s. 366.

[91] ZERE, Fatih, “İstanbul Sözleşmesinin, Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Etkisinin Siyasi Parti Kolları Üyeleri Açısından Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021, C.5, S.2, s. 629.

[92] MOROĞLU, “İstanbul Sözleşmesi”, s. 10.

[93] BAYRAKTAR, Tuğba, “İstanbul Sözleşmesi ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2018, C.26, S.3, s. 95.

kontrol etmektedir.^[94] Sözleşme’nin hem bağlayıcılığı hem de yaptırım gücü bu sayede arttırılmıştır.^[95]

5.1. Sözleşmenin Amacı ve Kapsamı

Sözleşme’nin Önsöz’ünde hedefin kadına yönelik şiddetten ve ev içi şiddetten arınmış bir Avrupa oluşturmak olduğu ifade edilmektedir. Bunu sağlamak için kadınlarla erkekler arasındaki eşitliğin gerçekleştirilmesi ve kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması gerekmektedir.^[96] Buna göre, Sözleşme’nin öncelikli olarak amacı kadını her türlü şiddetten korumak, kadına karşı şiddeti ve ev içi şiddeti önlemek ve ortadan kaldırmaktır. Her türlü şiddetten anlaşılması gereken sadece fiziksel değil, psikolojik, ekonomik, sözel ve cinsel şiddetlerdir.^[97] Cinsiyete dayalı şiddet, sadece kadın mağdurları değil, ailenin tüm üyelerini kapsamaktadır. Ayrıca hem yetişkin kadınlara hem de çocuklara yönelik şiddetin ele alınmasının gerekliliğine de vurgu yapılmaktadır.^[98]

Sözleşmenin kapsamı hem kadına yönelik şiddet hem de ev içi şiddet mağdurlarıdır.^[99] 2. maddede belirtildiği gibi toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kadın mağdurları, Sözleşme’nin hükümlerinin uygulanmasında ayrıcalıklı bir gruptur. Bu anlamda Sözleşme, sadece kadınları kapsamına almamaktadır. Erkekler dahil tüm aile fertleri kapsama dahil edilmiştir ancak daha çok kadınlar için geçerli olduğu kabul edilmektedir. Bunun nedeni, kadınların kadın oldukları için şiddete uğramaları ve erkeklere oranla daha fazla şiddet

[94] ÖZCAN, Begüm, *Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Feminist Hareketin ve Devletin Karşılaştırmalı Yaklaşımı: İstanbul Sözleşmesi Örneği*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, İstanbul, 2019, s. 59 (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

[95] MOROĞLU, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, s. 368.

[96] BAKIRCI, s. 133.

[97] DEMİRKİR ÜNLÜ, s. 50.

[98] ÖZCAN, s. 54.

[99] BAKIRCI, s. 139.

türüne maruz kalmalarıdır.^[100] Sözleşme'nin ayrıca belirtilmemesine rağmen LGBTİ+ bireyleri de kapsadığı kabul edilmektedir. Çünkü Sözleşme, hiçbir ayırım yapmadan tüm grupları koruma altına almaktadır.^[101] Sözleşmenin Açıklayıcı Metin'inde, cinsiyet, cinsel eğilim, engellilik, cinsel kimlik, sağlık durumu, göçmen durumu, evlilik durumu veya başka nedenlerle ayrımcılığın kabul edilmeyeceği vurgulanmaktadır.^[102] Buradan anlaşıldığı üzere LGBTİ+ bireyler de Sözleşme'nin koruması kapsamındadır.

5.2. Türkiye'nin Kabul Süreci

Sözleşme, 11 Mayıs 2011 tarihinde imzaya açıldığında, Türkiye ilk imzalayan ve onaylayan ülke olmuştur.^[103] Bu sözleşmeyi onaylamak için 6251 sayılı Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun çıkarılmıştır.^[104] 6284 sayılı Kanun'un 1.maddesinde belirtildiği üzere Kanun, İstanbul Sözleşmesi esas alınarak hazırlanmıştır.

Anayasa'nın 90. maddesinde "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." denilmektedir. Kadına yönelik şiddet, kadınların en temel hakkı olan yaşama hakkını ihlal eden bir durumdur. Ayrıca kadına yönelik şiddetle, kadının insan onuru, eşitlik ve adalete erişim hakları da ihlal etmektedir. AB tarafından kadına

[100] OKUR, Saliha, İstanbul Sözleşmesi Hakkında, <https://kadem.org.tr/istanbul-sozlesmesi-hakkinda>, 2020.

[101] BAKIRCI, s. 147.

[102] Açıklayıcı Metin, <https://hukukbook.com/istanbul-sozlesmesi>, 2011.

[103] MOROĞLU, "İstanbul Sözleşmesi", s. 9.

[104] Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, Resmî Gazete, S. 2812729, T.11.2011.

yönelik şiddet, temel hak ihlali olarak belirtilmektedir.^[105] Bu anlamda İstanbul Sözleşmesi temel haklara ilişkin uluslararası bir sözleşme olma niteliğine haizdir. Usulüne uygun yürürlüğe koyulan anlaşmalar ek bir işlem olmadan iç hukukun parçası olmaktadır.^[106] İstanbul Sözleşmesi de temel hak ve özgürlüklere ilişkin usulüne uygun yürürlüğe koyulan bir anlaşma olduğundan iç hukukun bir parçası haline gelmiştir.

5.3. Türkiye’nin Çekilme Süreci

İstanbul Sözleşmesi’nin imzaya açılmasının üzerinden 10 yıl geçtikten sonra, 20 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı kararı ile feshedildiği açıklanmıştır. Resmi Gazete’de yayımlanan metinde, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin feshedilmesine Cumhurbaşkanı Kararı ile karar verildiği belirtilmiştir.^[107] Her ne kadar metinde feshedildiği belirtilse de çok taraflı bir sözleşme olduğundan dolayı Sözleşme’nin feshedildiği söylenemez. Ancak Türkiye’nin Sözleşme’den çekildiği söylenebilmektedir.^[108]

Sözleşme’den çekilme süreci çeşitli gruplarca eleştirilmektedir. Kararın iptali için sivil toplum örgütleri ve siyasi partiler Danıştay’a başvurmuşlardır. Karara eleştiriler, sadece Türkiye’den yapılmamıştır, Avrupa Birliği ve ABD’den de bu çekilme kararına tepkiler gelmiştir.^[109] Eleştirilerin değindiği önemli bir nokta Sözleşme’den çıkılmasının siyasi bir karar olduğudur.

[105] Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, Kadına Yönelik Şiddet: AB Çapında Bir Araştırma, 2014.

[106] ÖZGÜN TEKİN, Esra, “1982 Anayasası’nın 90.Maddesi Uyarınca Uluslararası Andlaşmaların Türk Hukukundaki Yeri Sorunu”, Journal of Social, Humanities and Administrative Science, Y.2019, C.5, S.14, s.140.

[107] Evrensel, Türkiye, Kadınların Tüm İtirazlarına Rağmen İstanbul Sözleşmesi’nden Ayrıldı, <https://www.evrensel.net/haber/428544/turkiye-kadınların-tüm-ıtirazlarına-ragmen-istanbul-sozlesmesinden-ayrildi>, 2021.

[108] GÖZLER, Kemal, Cumhurbaşkanının Uluslararası Sözleşmeleri Feshetme Yetkisi Var mı? (İstanbul Sözleşmesinin Feshi Hakkında 3718 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Üzerine Eleştiriler), <https://www.anayasa.gen.tr/ua-sozlesme-fesih.htm>, 2021.

[109] Deutsche Welle Türkçe, Resmi Gazete: İstanbul Sözleşmesi 1 Temmuz’da Sona Eriyor, <https://www.dw.com/tr/resmi-gazete-istanbul-s%C3%B6zle%C5%9Fmesi-1-temmuzda-sona-eriyor/a-57384444>, 2021.

Yine birçok kadın platformu, bu kararın kadınların kazandıkları hakları elinden alma girişimi olduğunu belirtmiştir.^[110] İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmenin ülkedeki kadına yönelik şiddeti artıracağı da en çok vurgulanan hususlardandır.^[111] Sözleşme'nin kadın hareketinin önemli bir kazanımı olduğu ve bu Sözleşme'den çekilme ile insan hakları konusunda da gerileme yaşanabileceği savunulmuştur.^[112]

Bu çekilmenin iç hukuktaki etkisi de tartışmaların konusu olmuştur. Milletlerarası anlaşmaları onaylama ve sona erdirmeye görevi Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Cumhurbaşkanı'na verilmiştir.^[113] Buna dayanarak İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme, Cumhurbaşkanı'nın 3718 sayılı Kararı ile gerçekleştirilmiştir.^[114] Çekilme kararının eleştirilmesinin nedeni, insan haklarını düzenleyen sözleşmelerden çekilmenin Cumhurbaşkanı Kararı ile yapılmasının, Anayasa'ya aykırı olup olmadığı ile ilgilidir.^[115] Anayasanın 104. maddesine göre Cumhurbaşkanı'nın görevleri arasında milletlerarası andlaşmaları onaylayacağı ve yayımlayacağı belirtilmiştir. Ancak devamında, "Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar

[110] sivilsayfalar, Kadın Örgütleri İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Kararını Tanımiyor, Mücadeleye "Devam" Diyor!, <https://www.sivilsayfalar.org/2021/03/21/kadin-orgutleri-istanbul-sozlesmesinden-cekilme-kararini-tanimiyor-mucadeleye-devam-diyor>, 2021.

[111] Dünya Haber Merkezi, İstanbul Sözleşmesi'nden Çekilme Kararı, Ayrımcılıkla Mücadelede Geri Adımdır, <https://www.dunya.com/sehirler/istanbul-sozlesmesinden-cekilme-karari-ayrimcilikla-mucadelede-geri-adimdir-haberi-615264>, 2021.

[112] Anayasa-Der, *Anayasa Hukuku Araştırmaları Derneğinin Cumhurbaşkanının İstanbul Sözleşmesi'ne İlişkin Kararı Hakkındaki Açıklaması*, <http://anayasader.org/anayasa-hukuku-arastirmalari-derneginin-cumhurbaskaninin-istanbul-sozlesmesine-iliskin-karari-hakkindaki-aciklamasi>, 2021.

[113] Milletlerarası Andlaşmaların Onaylanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Resmi Gazete, S. 3047915, T.07.2018.

[114] 3718 sayılı Cumhurbaşkanı Kararı, Resmi Gazete, S. 31429, T. 20.03.2021.

[115] KARAOĞLU, Ali Osman, "Türk Hukukunda Milletlerarası Andlaşmalardan Tek Tarafı Çekilme", *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, C.72, S.1, s. 1095.

ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir” hükmü bulunmaktadır. Yine Anayasa’nın 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükmü de yer almaktadır. Bütün bu hükümler incelendiğinde İstanbul Sözleşmesi’nin temel haklara ilişkin bir sözleşme olduğu ve çekilmenin de sınırlama olduğu açıktır. Bu sebeple de sınırlamanın ancak kanunla yapılması gerektiği ileri sürülmektedir.^[116] Ayrıca Cumhurbaşkanı’na verilen kararnama çıkarma yetkisi yürütmeye ilişkin işlemlerle sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla uluslararası bir sözleşmenin onaylanmasının veya sona erdirilmesinin kanun ile düzenlenmesi gerektiği belirtilmektedir.^[117]

Sözleşme’den çekilmeyle ilgili bir başka tartışma ise çekilmenin, idare hukukunun ilkelerinden olan yetkide ve usulde paralellik ilkesine uygun olmayan bir şekilde gerçekleştirilmesidir.^[118] Yetkide ve usulde paralellik ilkesine göre, kanunda aksi öngörülmedikçe bir işlem hangi usul ve yetkiyle meydana getirildiyse kaldırılırken de aynı usul ve yetkiyle işlem yapılması gerekmektedir.^[119] İstanbul Sözleşmesi, bu bağlamda değerlendirildiğinde taraf olunurken çıkarılan kanun gibi çekilirken de bir kanun çıkarılarak işlem yapılması gerektiği ifade edilmektedir.^[120]

[116] KARAOĞLU, s. 1096.

[117] GÖZLER, <https://www.anayasa.gen.tr/ua-sozlesme-fesih.htm>.

[118] Türkiye Barolar Birliği, “Barolar ve TÜBAKKOM’un İstanbul Sözleşmesi’ne İlişkin Ortak Basın Açıklaması”, <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/barolar-ve-tubakkomun-istanbul-sozlesmesi-ne-iliskin-ortak-basin-aciklamasi-81675>, 2021.

[119] HASOĞLU, Aynur, “Danıştay Kararları Işığında Yetki ve Usulde Paralellik İlkesi”, *TAAD*, Y.2018, S.33,s. 130.

[120] KARAOĞLU, s. 1096.

6. 6284 SAYILI AİLENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN

Medeni ve ceza Kanunu düzenlemeleri, ev içi şiddeti önlenmede etkili olamayınca 1998 yılında 4320 sayılı Ailenin Korunması Dair Kanun kabul edilmiştir.^[121] Kadını koruma anlamında bu önemli bir adım kabul edilmektedir.^[122] Kanun'un kadını sadece aile içinde koruması nedeniyle evlilik dışı ilişkilerde şiddete uğrayan kadınlar mağdur olmuştur. Her ne kadar Kanun'un kavram yetersizlikleri veya uygulamada eksiklikleri olsa da ev içi şiddeti hukuki bir sorun olarak görmesi bakımından kayda değer bir gelişme kabul edilmektedir.^[123] Türkiye'de kadın cinayetlerinin artması, uluslararası alanda kadına yönelik şiddetle mücadele üzerine yaşanan gelişmeler ve AİHM'in *Opuz v. Türkiye* (Başvuru no: 33401/02, Karar tarihi: 09.06.2009) kararının Türkiye aleyhine olması, kadına yönelik şiddetle ilgili adım atılmasını gerektirmiştir. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin yeterince uygulanamaması ve yürürlükteki kanunların bu şiddeti önleyememesi nedeniyle de yeni bir kanun yapma yoluna gidilmiş ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hazırlanmış ve 2012 yılında yürürlüğe sokulmuştur. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 1.maddesine göre bu Kanun hazırlanırken İstanbul Sözleşmesi, uluslararası sözleşmeler ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınmıştır. Kadın örgütleri, Kanun'un hazırlanma sürecinde önemli rol oynamıştır. İlk defa 242 kadın örgütü Şiddete Son Platformunun altında Kanun metni için çalışmışlardır.^[124]

İstanbul Sözleşmesi ve 6284 sayılı Kanun birbirleriyle ilgili olduğundan birlikte değerlendirilmeleri gerekmektedir.^[125] Anayasanın 90.maddesinin son fıkrasına göre "Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası

[121] AKÇABAY vd., s. 35.

[122] MOROĞLU, "Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi", s. 370.

[123] AKÇABAY vd., s. 35.

[124] ŞENER, Ülker, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Ne Getiriyor?, Türkiye Ekonomik Politikaları Araştırma Vakfı, 2012, s. 2.

[125] UYGUR, s.193.

andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.” Bu hüküm, İstanbul Sözleşmesi’nin esas alınması gerektiğini göstermektedir. Ayrıca 6284 sayılı Kanun’un 1.maddesi ile de bu husus ifade edilmektedir.^[126] Buna göre “Bu Kanunun uygulanmasında ve gereken hizmetlerin sunulmasında Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler, özellikle Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve yürürlükteki diğer kanuni düzenlemeler esas alınır.” denilmiştir Bu hükme göre yalnız İstanbul Sözleşmesi değil, taraf olunan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, CEDAW ve Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi diğer uluslararası sözleşmelerin de dikkate alınması gerekmektedir.^[127]

6284 sayılı Kanun, önceki 4320 sayılı Kanun’daki koruma tedbirlerine yer verse de önceki kanuna göre çok daha geniş kapsamlı hükümler de içermektedir.^[128] Kanun’da koruyucu ve önleyici tedbir kararları verilebileceği düzenlenmiştir. Uygulama yönetmeliğinin 3. maddesinde de tedbirlerin tanımı yer almaktadır. Buna göre koruyucu tedbir kararı, “Kanun kapsamında belirtilen merciler tarafından korunan kişi hakkında olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin kararlar” olarak belirtilmişken, önleyici tedbir kararı ise “Kanunda belirtilen merciler tarafından şiddet uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişi hakkında, olayın niteliği dikkate alınarak hükmedilecek tedbirlere ilişkin karar” olarak ifade edilmiştir. Koruyucu ve önleyici kararlarda hakime yetki verilmiş ayrıca mülki amire de burada yetki tanınmıştır. Hakimin vereceği kararlar iki başlıkta toplanmıştır. Buna göre hakimin verebileceği koruyucu tedbirler; iş yerinin değiştirilmesi, evli ise müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi, tapu kütüğüne aile şerhi konulması, hayati tehlikenin bulunduğu bir durum mevcutsa Tanık Koruma Kanunu uyarınca kimlik

[126] UYGUR, s.194.

[127] UYGUR, s.194.

[128] MOROĞLU, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, s. 374.

ve diğer bilgilerinin değiştirilmesidir. Yine hakimın verebileceği önleyici tedbirler ise şiddet mağduruna karşı tehdit, hakaret içeren söz ve davranışlarda bulunulmaması, uzaklaştırma, korunan kişinin konutuna, iş yerine veya okuluna yaklaşmama, çocuklarla kişisel ilişki kurma kararını kaldırma veya sınırlama, bulundurmasına veya taşınmasına izin verilen silahı teslim gibi tedbirlerdir. Hakimın bu sayılanlara hükmedebileceği gibi benzer tedbirlere de hükmedebileceği Kanun'un 3, 4 ve 5. maddelerinde belirtilmiştir. Mülki idare amirine ise belge aramadan koruyucu tedbir kararı verebilme hakkı getirilmiştir. Buna göre, amir barınma yeri sağlama, maddi yardım yapma, rehberlik ve danışmanlık almasına karar verme ve koruma altına alma kararlarını verebilmektedir.^[129] Bir diğer önemli husus ise 14.maddede yer alan şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulmasını öngören hükümdür.^[130]

Yeni düzenleme, eskisine göre daha kapsamlı ve nitelikli olsa da kadınların ihtiyaçlarına tam cevap verebildiği söylenemez. Özellikle Kanun'un adı konusunda tartışmalar olmuştur. Buna göre, Kanun'un adının Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun olması talep edilse de bu talep karşılık bulmamıştır. Ailenin korunmasına öncelik verilmesi nedeniyle, davalarda kadına karşı şiddetin önlenmesi ile ailenin korunması çatıştığında tercihin aileyi korumak olacağı düşünülmektedir.^[131] Kanun tasarısının Meclis tartışmalarında da bu hususa dikkat çekilmiştir. Kanunun adının Ailenin Korunması olarak seçilmesi eleştirilmiş, kadının aile ile var olduğu ve ancak aile içindeki bir kadının koruma altına alınacağına mesajının verildiği ifade edilmiştir. Yine aileyi önceleyen bu yaklaşımda kadının önceliğinin aile birliğini korumak olması gerektiğinin anlaşılacağı vurgulanmıştır.^[132] Bu isim tartışmasındaki en büyük problem, kadının korunmasının ailenin

[129] AKÇABAY vd., s. 37.

[130] ÖZTÜRK, Necla, "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, C.8, S.1, s. 21.

[131] AKÇABAY vd., s.39.

[132] *TBMM Genel Kurul Tutanağı*, 24.Dönem, 2.Yasama Yılı, 75.Birleşim, 2012.

korunmasından sonra gelmesidir.^[133] Ayrıca Sözleşme’de yer verilen toplumsal cinsiyet tanımına Kanun’da yer verilmemesi de önemli bir eksikliklerdir.^[134]

6.1. Kanun’un Amacı ve Kapsamı

Kanun’un amacı 1.maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, “Şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.” denilmiştir. Kanun’un 2. maddesinde sadece fiziksel şiddet değil, cinsel şiddet, psikolojik şiddet, ekonomik şiddet ve sözlü şiddet de düzenlenmiştir.

Düzenlemede eleştirilen birkaç nokta vardır. Mesela, toplumsal cinsiyet kavramına ve ataerkil toplum düzenine değinilmediği belirtilmektedir. Tanımlamalarda ev içi şiddetin tanımı varken amaçlar kısmında aile bireyleri olarak ifade edilmesi de eleştiri konusudur. Ayrıca ev içi şiddetin tanımı, tanımlar başlığında yer alırken Kanun’un başka hiçbir yerinde buna atıf olmaması da eleştirilmektedir.^[135]

Ataerkil toplum yapısı, kadının yıllar boyunca ikinci planda kalmasına neden olmuştur.^[136] Türkiye’de de bu durum kendini göstermektedir. Kadın, aile ile birlikte var kabul edilmektedir.^[137] Ailenin her şeyin önüne konmasının en önemli sonuçlarından biri de mahrem sayılan bu kurumda meydana gelenlerin ortaya çıkarılmamasıdır. Dolayısıyla aile içinde yaşanan insan

[133] ERÇOŞKUN ŞENOL, H. Kübra, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2019, S.13, s. 428.

[134] MOROĞLU, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, s. 367.

[135] AKÇABAY vd., s. 36.

[136] PARLAK BÖRÜ, s. 46.

[137] İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu, s. 11.

hakları ihlallerinin üzeri kapatılmaktadır.^[138] Kadının bu ikincil konumu nedeniyle uğradığı şiddet gizli kalmaktadır.^[139]

Düzenlemenin desteklendiği noktalar da vardır. Buna göre amaçlardan bahsedilen birinci maddede “Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.” denmiştir. Burada, sadece kadınlar kelimesinin tercih edilmesi ve evli olup olmadığının dikkate alınmaması önemli bir düzenlemedir. Bu sayede tüm kadınların koruma taleplerinin kabul edileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla dini nikahlı veya birlikte yaşayan çiftlerin de korumadan yararlanması sağlanmıştır. İsrarlı takip kavramını da metne dahil ederek bu mağdurların korunması da olumlu gelişmelerdendir.^[140]

6.2. Kanun'daki Tanımlar

Kanun'un ikinci maddesi birçok kavramı tekrar tanımlamıştır. Şiddet, ev içi şiddet, kadına yönelik şiddet gibi kavramlar İstanbul Sözleşmesi de esas alınarak bu Kanun'da tanımlanmıştır.

Buna göre şiddet, “Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğü keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış” olarak tanımlanmıştır. Kadına yönelik şiddet “Kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış” denilerek tanımlanmıştır. Ev içi şiddet ise “Şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa

[138] ACAR, Feride ve ERTÜRK, Yakın, “Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Kazanımlar, Sorunlar”, *Birkaç Arpa Boyu...*, Haz. Serpil Sancar, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011, s.295.

[139] GÜNİNDİ ERSÖZ, Aysel, “Türkiye’de Boşanma Olgusu ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Konferansları*, 2011, S. 43, s. 261.

[140] AKÇABAY vd., s. 37.

da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet” şeklinde tanımlanmıştır.

Aynı şekilde kanunda şiddet mağduru, şiddet uygulayan ve tedbir kararları kavramları da tanımlanmaktadır. Şiddet mağduru, “Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiyi ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişiler” olarak tanımlanmıştır. Şiddet uygulayan ise “Bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışları uygulayan veya uygulama tehlikesi bulunan kişiler” denilerek tanımlanmıştır. Son olarak tedbir kararı da “Bu Kanun kapsamında, şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hâkim, kolluk görevlileri ve mülkî amirler tarafından, istem üzerine veya resen verilecek tedbir kararları” şeklinde tanımlanmıştır.

7. UYGULAMA PROBLEMLERİ

Türkiye’de en çok tartışılan durum, Sözleşme’nin ve Kanun’un uygulama eksiklikleridir. Sözleşme imza sürecinde ve sonrasında kadın hareketi, Sözleşme’nin uygulanması amacıyla yoğun çaba göstermiştir.^[141]

GREVIO raporunda bu uygulama eksikliklerine değinilmiştir.^[142] Buna göre, raporda genel politikada kadın-erkek eşitliği esas alınmadığı ve kadının geleneksel rollerinin ön planda tutulduğunun altı çizilmiştir. Şiddet faillerine yönelik adli verilerin tutulmaması ve dolayısıyla izlenmesinin önünde bir engel oluştuğu belirtilmiştir. Devletin mağdurları koruyamadığı ve bu sebeple de kadınların yeniden mağdur edildiği ortaya koyulmuştur. Mahkemelerce verilen cezaların caydırıcılığı sağlamadığı ve koruma kararlarının kısa süreli verilme eğilimi olduğu yönünde eleştiriler raporda yer almıştır.^[143] Raporda ayrıca 6284 sayılı Kanun’un eksikliklerine de vurgu yapılmıştır. Buna göre, toplumsal cinsiyet kavramına yer verilmemesi eleştirilmiştir. Ayrıca kadın

[141] İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu, s.9.

[142] *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)’nin Hükümlerinin Hayata Geçirilmesini Sağlayan Yasal ve Diğer Tedbirlere İlişkin GREVIO (ilk) Değerlendirme Raporu Türkiye*, 2018.

[143] MOROĞLU, Nazan, *GREVIO Değerlendirme Raporu*, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, 2019, s. 15-16.

erkek eşitliğini sağlamaya yönelik düzenlemelerin uygulamaya yansımadağı belirtilmiştir.^[144] GREVIO raporunda söz edilen bir başka eksik ise aile kavramı üzerinden olmuştur. Kadınların haklarını eşit şekilde kullanabilmesi için aile kavramının tekrar gözden geçmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca hedefin, muhafazakâr ve dini değerleri yaygınlaştırmak olmadığı, asıl amacın kadınların haklarına kavuşması olduğu da vurgulanmıştır.^[145]

8. SÖZLEŞMEYE İTİRAZLAR VE DESTEKLER

Türkiye, Sözleşme'yi ilk onaylayan ülke olmuştur. Sözleşme, Türkiye'de kabul edildiği günden beri tartışılmaktadır. Sözleşme'ye taraf olmayı önemli bulan ve destekleyenler kadar; Sözleşme'ye çeşitli yönlerden itiraz eden ve karşı çıkan kesimler olmuştur.

8.1. Sözleşmeye Gelen İtirazlar

Sözleşme, Türkiye'de kabul edildiği günden beri tartışılmaktadır. Sözleşme'nin içerdiği maddeler ve kabul ettiği ideoloji çeşitli kesimleri rahatsız etmiştir. İtiraz edilen ana konu Sözleşme'nin üçüncü bir cinsiyeti tanımayı mecbur bırakmasıdır.^[146] Toplumsal cinsiyet eşitliğini düzenleyen üçüncü ve dördüncü maddelerin eşcinsel birliktelikleri yasal teminat altına aldığı iddia edilmektedir.^[147] Hukuk anlamında erkek ve kadın cinsiyetleri varken, Sözleşme ile üçüncü bir cinsiyetin varlığının kabul edildiği ve koruma verildiği savunulmaktadır.^[148] Türkiye'deki temel endişe toplumsal cinsiyet

[144] İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu, s. 14.

[145] BAYRAKTAR, s. 101.

[146] KOKALARI, Arba, "İstanbul Sözleşmesi Hakkında Beş Mit-ve Polonya nereye yanılıyor", (Çev. Yusuf Enes Karataş), <http://cts.ankara.edu.tr/2020/09/22/ceviri-istanbul-sozlesmesi-hakkinda-bes-mit-ve-polonya-nerede-yaniliyor/>, 2020.

[147] SATIL, Ceren, "İstanbul Sözleşmesi Neden Tartışılıyor", <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/istanbul-sozlesmesi-neden-tartisiliyor>, 2020.

[148] BULUT, <https://www.gazeteduvar.com.tr/kadin/2020/08/28/istanbul-sozlesmesi-tartismalari-siddete-tesvik-ediyor>.

eşitliği politikaları sonucunda kadınların geleneksel rollerinin altüst olacağı ve bunun sonucunda aile yapısının zarar göreceğidir.^[149]

Muhafazakâr kesime göre, Sözleşme’nin 4. maddesinde geçen “cinsel yönelim” kavramı hukuki metinlerde ilk defa yer bulmuş ve meşrulaşmıştır.^[150] Sözleşme ile bu kavramın hukuki olarak yer edindiği iddia edilmiş ve varlığı eleştirilmiştir. Bu kavram ile İstanbul Sözleşmesi’nin yerleşmiş kültürel değerleri kaldırarak yerine kendi kültürel yapılarını koymayı hedeflediği belirtilmektedir.^[151] İstanbul Sözleşmesi’nden önce cinsel yönelim kavramı açıkça yer almasa da kapsama dahil kabul edilmekteydi.^[152] Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi 2. maddesinde “Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet, bu Sözleşmede tanınan hakları ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi her hangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı bu ve haklara saygı göstermeyi taahhüt eder.” denilmiştir. Ayrımcılık yasağı başlığı altında düzenlenen madde, cinsel yönelim ifadesine yer vermese de genel bir çerçeve çizmiştir.^[153] Yine Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 2. maddesi benzer bir hükme yer vermiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 14. maddesi de benzer şekilde düzenlenmiştir. Bu maddede “Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.” denilmiştir.

Bir diğer eleştiri ise Avrupa’da kadına şiddet ve cinsel tacizin yaşam tarzlarından kaynaklı olarak alkol, uyuşturucu, gece hayatı gibi etkenlerle daha

[149] Memur-Sen Kadınlar Komisyonu, [İki Değer Aile, Kadın. İki Risk İstanbul Sözleşmesi, 6284 Sayılı Kanun](#), Memur-Sen, Ankara, 2020, s. 30.

[150] İstanbul Sözleşmesi Çalışma Platformu, [İstanbul Sözleşmesi Raporu](#), 2020, s. 7.

[151] Memur-Sen Kadınlar Komisyonu, s. 23.

[152] KAÇAN, Gizem, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Mahkemeleri Kararları Işığında Cinsel Yönelim Temelinde Ayrımcılık Yasağı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s. 42. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

[153] KAÇAN, s. 43.

fazla olduğu ancak buna rağmen Sözleşme’de bunların dikkate alınmadığıdır.^[154] Şiddeti önlemeye yönelik tek tedbirin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak olarak gösterilmesi ile Sözleşme’nin amacının şiddeti çözmek olmadığı iddia edilmektedir.^[155] Ayrıca, namus kavramının sürekli olarak şiddet ile birlikte kullanılması ve namus, din, gelenek gibi kavramların şiddetin nedenleri olarak sunulması da gelen eleştirilerdendir.^[156] Genel olarak eleştirilerdeki ana nokta ise Sözleşme’nin kavramlarının Batı kültürü ile tanımlanması ve bunun başka kültürlerde karşılık bulmamasıdır.^[157] Yapılan itirazlarda İstanbul Sözleşmesi’nin dayandığı esas olan toplumsal cinsiyet eşitliğinin evrensel olmadığı, seküler Batı düşüncesine ait olduğu ve kendi kültürümüzde bulunmayan bir kavram olduğuna dikkat çekilmektedir.^[158]

Ayrıca çeviri ile ilgili de eleştiriler yapılmaktadır. Sözleşmenin asıl metninde bulunan ev içi kavramının, aile içi olarak çevrilmiş olsa bile dikkate alınanın asıl metin olacağı ve asıl metninde bulunan ev içi kavramının hukuken aile olmayan kişileri kapsadığı iddia edilmektedir.^[159] Bir diğer eleştiri ise uzlaşma yaşağı ile ilgilidir. İstanbul Sözleşmesi’nin 48. maddesine göre Sözleşme kapsamındaki şiddet ile ilgili uzlaşmanın yasak olduğu belirtilmiştir. Uzlaştırma yaşağının, uzlaşarak ayrılma seçeneğini engellediği ifade edilmektedir.^[160]

Sözleşme esas alınarak hazırlanan 6284 sayılı Kanun da eleştirilmiştir. Buna göre Kanun’un başlığında ailenin korunması yer alsa da hiçbir hükümde

[154] MARAŞLI, Sema, “İstanbul Sözleşmesi Acilen İptal Edilsin”, <http://www.anadolugenclik.com.tr/istanbul-sozlesmesi-acilen-iptal-edilsin-189>, 2019.

[155] Aile Akademisi Derneği, “10 Maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmelidir?”, <https://aileakademisi.org/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmelidir/>, 2019, s. 7.

[156] Aile Akademisi Derneği, s. 3.

[157] GÜNERİGÖK, Mustafa, “Toplumsal Cinsiyet, İslam ve İstanbul Sözleşmesi”, *İstanbul Sözleşmesi Disiplinler Arası Bir Soruşturma*, Haz. Kolektif, Tire Kitap, İstanbul, 2020, s. 345.

[158] BALCI, Muharrem, İstanbul Sözleşmesi Hakkında Rapor, KASAM, 2020, s. 8.

[159] Memur-Sen Kadınlar Komisyonu, s. 33.

[160] Memur-Sen Kadınlar Komisyonu, s. 44.

ailenin korunmasına yer verilmediği vurgulanmıştır.^[161] Kadının beyanının esas alınması olarak ifade edilen belge veya delil aranmadan tedbire hükmedilmesi de eleştirilen hususlardandır.^[162] Bu hüküm ile erkeklerin peşinen suçlu olduğunun kabul edildiği ve bu kararların, aileyi parçalayan bir işlevi olduğu savunulmaktadır.^[163] Bu kısıtlayıcı kararların, mağduriyet yarattığı iddia edilmektedir.^[164] Bunun sonucunda hakkında kısıtlayıcı karar alınan kişinin daha fazla şiddet göstereceği de savunulmaktadır.^[165]

8.2. Sözleşmeye Gelen Destekler

Sözleşme’ye destek verenlerin tepkisi muhafazakâr çevreninkinden çok farklıdır. Sözleşme’de din, gelenek, görenek gibi nedenlerle oluşan toplumsal cinsiyet rollerine karşı çıkmaktadır. Ayrıca kadınların ailenin bir parçası olarak değil, özerk bireyler olarak görülmesi gerektiği vurgulanmaktadır.^[166]

İstanbul Sözleşmesi’nde evlilik kavramının genişletilmesi de desteklenen bir noktadır. Buna göre, eşlerin boşanmış olup olmadığı veya birliktelik halinin resmi olarak tanınmış olup olmadığına bakılmaksızın her türlü şiddet kapsama alınmıştır.^[167] Sözleşme’de mağdur tanımının geniş yapılması da desteklenmektedir. Buna göre 3. maddede mağdur, “kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet fıkralarında belirtilen davranışlara maruz kalan herhangi bir şahıs” olarak tanımlanmaktadır.

[161] Memur-Sen Kadınlar Komisyonu, s. 35.

[162] KELEŞ, Dilek ve ONAY ÇÖKER, Duygu, “İslamcı Basında İstanbul Sözleşmesi Karşıtlığının İzlekleri: Milli Gazete Örneği”, *Kültür ve İletişim*, Y.2021, C.24, S.2, s. 387.

[163] KEMAHLI GARİPOĞLU, Funda ve SEZER ŞANLI, Ayşem, “Muhafazakâr ve Feminist İdeolojiler Bağlamında İstanbul Sözleşmesi Tartışmalarına Yönelik Bir Eleştirel Söylem Analizi”, *Memleket Siyasi Yönetim*, 2021, C.16, S.35, s. 130.

[164] Memur-Sen Kadınlar Komisyonu, s. 38.

[165] KELEŞ ve ÇÖKER, s. 384.

[166] İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu, s.14.

[167] ÇAMLICA, Berat, “İstanbul Sözleşmesi ve Yargısal İçtihatlar Açısından Eş Kavramının Değerlendirilmesi”, *TBB Dergisi*, Y.2020, S.150, s.145.

Kadın hareketi başta olmak üzere toplumun önemli bir kesimi, İstanbul Sözleşmesi'nin imzalanması ve yürürlüğe konması konusunda destekçisi olsa da uygulamaya yönelik eleştirileri mevcuttur. Bu konuda yapılan ilk eleştiri, hatalı çeviriden Sözleşme'nin amacına aykırı bir anlam çıktığı yönündedir. İstanbul Sözleşmesi, Türkçeye çevrilirken 'ev içi' kavramı, 'aile içi' olarak değiştirilmiştir. Bununla da eşcinsel birlikteliklerdeki şiddetin Sözleşme'nin koruması dışında bırakıldığı belirtilmektedir.^[168] Sözleşme'nin orijinal halinde aile olmasa bile birlikte yaşayan eşcinsel bireyler kapsama alınmışken, Türkçeye çevrildiğinde sadece resmi olarak aile kavramı içinde kalan bireylerin Sözleşme'den yararlanabilecek olması eleştiri noktasıdır.^[169] Çünkü, Sözleşme, evli veya evlilik dışı farklı cinsel yönelimler de dahil olacak şekilde tüm ilişkileri kapsama alırken Türkçe çevirisinde yalnızca evli çiftler kapsama alınmak istenmiştir.^[170] Gelen bir başka eleştiri ise uzlaşma yasağı ile ilgilidir. Sözleşme'nin 48.maddesinde açıkça uzlaşmanın yasaklanması gerektiği belirtilse de Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesi uzlaşmayı düzenlemiştir. Buna göre kadınların en çok maruz kaldıkları yaralama, hakaret ve tehdit gibi suçlar uzlaştırma kapsamına alınmıştır.

Buna ek olarak aile hukukunda arabuluculuk da gündemdedir. Bu yasağa rağmen alınacak aile hukukundaki arabuluculuk kararı ile kadınların mağduriyetinin artacağı ileri sürülmektedir.^[171]

[168] YILMAZ, Volkan, "Yeni Anayasa Sürecinde LGBTİ Hakları Hareketi'nin Eşit Yurttaşlık Mücadelesi: Çoğunlukçu Demokrasiye Karşı Anayasal Demokrasi", *Farklılıkların Birlikteliği*, Haz. Ayhan Kaya, Hiperlink Yayınları, İstanbul, 2014, s.177.

[169] KIRBAŞ CANİKOĞLU, s.366.

[170] BAKIRCI, s.137.

[171] İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, s.124.

SONUÇ

İstanbul Sözleşmesi, şiddetin önlenmesi konusunda atılmış önemli bir adımdır. Hedeflerinde belirtildiği gibi amacı şiddetten arınmış bir Avrupa oluşturmaktır. Bunun için de hukuki bağlayıcılığı olan bu metin, Avrupa’da olduğu gibi Türkiye’de de önem arz etmektedir. Türkiye, Sözleşme’nin ilk imzalayıcısı olarak şiddeti önleme konusunda önemli bir adım atmıştır. İmzanın ardından iç hukukla Sözleşme’yi bağdaştırabilmek için 6284 sayılı Kanun kabul edilmiştir. Sözleşme’nin imzalanması ve Kanun’un kabul edilmesiyle de tartışmalar başlamıştır.

Bu tartışmaların odağında muhafazakâr çevrenin Sözleşme’ye yaptığı itirazlar vardır. Gelen en önemli eleştiri, Sözleşme ile dayatılan kültürün Türkiye’ye ait olmadığı ve ailenin dağılacağı iddiasıdır. Yine Sözleşme’nin ideolojik bir ruhunun olduğu ve bir paradigmayı dayattığı da öne sürülmektedir. Buna karşılık, Sözleşme’yi destekleyen kesim ise bu tartışmalar ile şiddetin önlenmesinin önüne geçildiğini belirtmektedir. Ayrıca Sözleşme taraftarlarının uygulamada eksikler bulunduğu yönünde ciddi eleştirileri vardır. Uygulanmayan Sözleşme yüzünden hala kadınların şiddete uğradığı ve öldürüldüğü savunulmaktadır. Türkiye tüm bu tartışmaların odağındaki İstanbul Sözleşmesi’nden Cumhurbaşkanı Kararı ile çekilmiştir. Bu çekilme tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Öncelikle çekilmenin yapılış şeklinin hukuka uygun olup olmadığı tartışılmış ve Cumhurbaşkanı Kararı ile milletlerarası bir sözleşmeden çekilmenin mümkün olup olmadığı üzerinde durulmuştur. Ancak bu konudaki asıl tartışma bu Sözleşme’den çekilme sonucunda özellikle kadına yönelik şiddetin artacağı yönündeki eleştiriler olmuştur.

İstanbul Sözleşmesi geleneksel aile dışında kalan ve muhafazakâr kesim tarafından kabul görmeyen ilişkileri de koruma altına almaktadır. Dolayısıyla gelen eleştiri bu ilişkilerin geleneğe aykırı olduğu ve koruma altına alınmasıyla meşrulaştırıldığıdır. Ne var ki kriminal bir olgu olan şiddetin engellenmesi ve mağdurların korunması açısından geleneğe aykırılığın bir neden olarak öne sürülmesi mümkün değildir. Asıl amacın şiddeti önlemek olduğunun gözden kaçmaması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ACAR, Feride ve ERTÜRK, Yakın, “Kadınların İnsan Hakları: Uluslararası Standartlar, Kazanımlar, Sorunlar”, *Birkaç Arpa Boyu...*, Haz. Serpil Sancar, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011.

Açıklayıcı Metin, <https://hukukbook.com/istanbul-sozlesmesi> (Erişim 6 Ocak 2022), 2011.

Aile Akademisi Derneği, “10 Maddede İstanbul Sözleşmesi Neden İptal Edilmelidir?”, <https://aileakademisi.org/10-maddede-istanbul-sozlesmesi-neden-iptal-edilmelidir/> (Erişim 27Aralık 2020), 2019.

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, Resmi Gazete 20.03.2021 ve 28239.

AKÇABAY, F. Ceren, HANBAY ÇAKIR, Ebru ve KARABACA, Huriye, *Cinsiyete Dayalı Şiddetle Mücadelede Yargılama Standartları*, Kadın Dayanışma Vakfı, Ankara, 2019.

ALTINAY, Ayşegül ve ARAT, Yeşim, *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, Metis Yayınları, İstanbul, 2008.

Anayasa-Der, *Anayasa Hukuku Araştırmaları Derneğinin Cumhurbaşkanının İstanbul Sözleşmesi’ne İlişkin Kararı Hakkındaki Açıklaması*, <http://anayasader.org/anayasa-hukuku-arastirmalari-derneginin-cumhurbaskaninin-istanbul-sozlesmesine-iliskin-karari-hakkindaki-aciklamasi> (Erişim 02.03.2022), 2021.

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı, *Kadına Yönelik Şiddet: AB Çapında Bir Araştırma*, <https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/handle/1/501> (Erişim Tarihi: 8 Ocak 2022), 2014.

BAKIRCI, Kadriye, “İstanbul Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2015-4, ss. 133-204,

BALCI, Muharrem, İstanbul Sözleşmesi Hakkında Rapor, KASAM, <chrome-extension://efaidnbmnnnibpajpcglclefindmkaj/viewer.html?pdfurl=https%3A%2F%2Fmuharrembalci.com%2Fhukukdunyasi%2Ftce%2F1170.pdf&cldn=1772136&chunk=true> (Erişim Tarihi: 9 Şubat 2022), 2020.

BAYRAKTAR, Tuğba, “İstanbul Sözleşmesi ve 2017 Türkiye Gölge Raporuna İlişkin Bir Değerlendirme”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2018, C. 26, S. 3, ss. 87-111.

BULUT, Nilüfer, “İstanbul Sözleşmesi Tartışmaları Şiddete Teşvik Ediyor”, <https://www.gazeteduvar.com.tr/kadin/2020/08/28/istanbul-sozlesmesi-tartismalari-siddete-tesvik-ediyor>, (Erişim Tarihi: 26 Aralık 2020), 2020.

CEYLAN, Ebru, “Türk Hukukunda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2013, S. 109, ss. 13-54.

ÇAMLICA, Berat, “İstanbul Sözleşmesi ve Yargısal İçtihatlar Açısından Eş Kavramının Değerlendirilmesi”, *TBB Dergisi*, 2020, S. 150, ss. 137-155.

DALKILIÇ, Rabia Asya, “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele: Kamu Politikası Süreç Analizi”, *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021, C. 2, S. 1, ss. 61-82,

DEMİRKİR ÜNLÜ, Müge, *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile-İçi Şiddet İstanbul Sözleşmesi’nin (Kadına Yönelik Şiddet ve Aile-İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi) Ulusal Hukuk Açısından Değerlendirilmesi*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2013.

Deutsche Welle Türkçe, “Resmi Gazete: İstanbul Sözleşmesi 1 Temmuz’da Sona Eriyor”, <https://www.dw.com/tr/resmi-gazete-istanbul-s%C3%B6zle%C5%9Fmesi-1-temmuzda-sona-eriyor/a-57384444> (Erişim Tarihi: 5 Ocak 2022), 2021.

Dünya Haber Merkezi, “İstanbul Sözleşmesi’nden Çekilme Kararı, Ayrımcılıkla Mücadelede Geri Adımdır”, <https://www.dunya.com/sehirler/istanbul-sozlesmesinden-cekilme-karari-ayrimcilikla-mucadelede-geri-adimdir-haberi-615264> (Erişim Tarihi: 5 Ocak 2022), 2022.

ERCOŞKUN ŞENOL, H. Kübra, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerine Bir İnceleme”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 2019, S. 13, ss. 423-459, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdergi/issue/45986/581906> (Erişim 07.02.2022).

EREN, Hasan, GÖZÜAYDIN, Nevzat, PARLATIR, İsmail ve TEKİN Talat, *Türkçe Sözlük 1*, Atatürk Kültür, Dil, Tarih Yüksek Kurumu, İstanbul, 1992.

Evrensel, Türkiye, Kadınların Tüm İtirazlarına Rağmen İstanbul Sözleşmesi’nden Ayrıldı, <https://www.evrensel.net/haber/428544/turkiye-kadinlarin-tum-itirazlarina-ragmen-istanbul-sozlesmesinden-ayrildi> (Erişim Tarihi: 5 Ocak 2022), 2021.

GIDDENS, Anthony, *Sosyoloji*, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2012.

GÖRGÜN BARAN, Aylin, SARITAŞ, Canet Tuba ve ŞAHİN KÜTÜK, Birsen, “Medyada Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin İçerik ve Sunum Açısından Analizi: Beyazgazete.com Örneği”, *Sosyoloji Konferansları*, 2017, S. 55, ss. 107-132,

GÖZLER, Kemal, “Cumhurbaşkanının Uluslararası Sözleşmeleri Feshetme Yetkisi Var mı? (İstanbul Sözleşmesinin Feshi Hakkında 3718 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı Üzerine Eleştiriler)”, <https://www.anayasa.gen.tr/ua-sozlesme-fesih.htm> (Erişim Tarihi: 5 Ocak 2022), 2021.

GÜLER, Nuran, TEL, Hatice ve ÖZKAN TUNCAY, Fatma, “Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı”, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 2005, C. 27 S. 2, ss. 51-56.

GÜNDOĞMUŞ, Rabia, *Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve 6284 sayılı Kanun Çerçevesinde Değerlendirilmesi*, Kadir Has Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020.

GÜNERİGÖK, Mustafa, “Toplumsal Cinsiyet, İslam ve İstanbul Sözleşmesi”, *İstanbul Sözleşmesi Disiplinler Arası Bir Soruşturma*, Haz. Kolektif, Tire Kitap, İstanbul, 2020.

GÜNGÖR, Ayşegül, *Kadın Haklarına İlişkin Uluslararası Düzenlemeler*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara, 2012.

GÜNİNDİ ERSÖZ, Aysel, “Türkiye’de Boşanma Olgusu ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Konferansları*, 2011, S. 43, ss. 249-264.

HASOĞLU, Aynur, “Danıştay Kararları Işığında Yetki ve Usulde Paralellik İlkesi”, *TAAD*, 2018, S. 33, ss. 123-141.

İLKKARACAN, Pınar, GÜLÇÜR, Leyla ve ARIN, Canan, *Sıcak Yuva Masalı*, Metis Yayınları, İstanbul, 1996.

İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Sözleşmesi ve 6284 sayılı Yasanın Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar Hakkında İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi Raporu*, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, İstanbul, 2019.

İstanbul Sözleşmesi Çalışma Platformu, *İstanbul Sözleşmesi Raporu*, Ankara, 2020.

İstanbul Sözleşmesi Türkiye İzleme Platformu, *Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nin Hükümlerini Yürürlüğü Koyan Yasal ve Diğer Tedbirler Hakkında Türkiye’nin İlk Raporuna İlişkin Sivil Toplum Örgütlerinin Gölge Raporu*, 2017.

İŞİK, S. Nazik, “1990’larda Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Hareketi İçinde Oluşmuş Bazı Gözlem ve Düşünceler”, *90’larda Türkiye’de Feminizm*, Haz. Asena Günel ve Aksu Bora, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.

KAÇAN, Gizem, *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Mahkemeleri Kararları Işığında Cinsel Yönelim Temelinde Ayrımcılık Yasağı*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)’nin Hükümlerinin Hayata Geçirilmesini Sağlayan Yasal ve Diğer Tedbirlere İlişkin GREVIO (ilk) Değerlendirme Raporu Türkiye, 2018, https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/news/none-grevio_turkiye_raporunu_acikladi/ (Erişim Tarihi: 06.01.2022).

Kadınların Statüsü Genel Müdürlüğü, *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)*, Ankara, 2016.

KARAMAN, Ebru, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Kararlarının Yerine Getirilmesinden Doğan Sorumluluk”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 2014, C. 72, S. 1, ss. 411-434.

KARAOĞLU, Ali Osman, “Türk Hukukunda Milletlerarası Andlaşmalardan Tek Taraflı Çekilme”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, C. 16, S. 203, ss. 1083-1106.

KARATAŞ, Evren, “Türkiye’de Kadın Hareketleri ve Edebiyatımızda Kadın Sesleri”, *Turkish Studies*, 2009, C. 4, S. 8, ss. 1652-1673.

KARINCA, Eray, *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 2008.

KARINCA, Eray, *Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2010.

KELEŞ, Dilek ve ONAY ÇÖKER, Duygu, “İslamcı Basında İstanbul Sözleşmesi Karşıtlığının İzlekleri: Milli Gazete Örneği”, *Kültür ve İletişim*, 2021, C. 24, S. 2, ss. 372-405.

KEMAHLI GARİPOĞLU, Funda ve SEZER ŞANLI, Ayşem, “Muhafazakâr ve Feminist İdeolojiler Bağlamında İstanbul Sözleşmesi Tartışmalarına Yönelik Bir Eleştirel Söylem Analizi”, *Memleket Siyasi Yönetim*, 2021, C. 16, S. 35, ss. 125-188.

KIR, İbrahim, “Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 10, S. 36, ss. 381-404.

KIRBAŞ CANİKOĞLU, Seher, “Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Ulusal ve Uluslararası Mevzuat”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2015, S.3, ss. 355-378.

KOKALARI, Arba, “İstanbul Sözleşmesi Hakkında Beş Mit- ve Polonya nerede yanılıyor” (Çev. Yusuf Enes Karataş), <http://cts.ankara.edu.tr/2020/09/22/ceviri-istanbul-sozlesmesi-hakkinda-bes-mit-ve-polonya-nerede-yaniliyor/> (Erişim Tarihi: 07.01.2022), 2020.

KUYUCU, Nisan, “Kadınların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Önünde Adalete Erişim Sorunu: Mahkeme Kararlarında Cinsiyet Ayrımcılığı Olarak Kadına Yönelik Şiddet”, *Fe Dergi*, 2015, C.7, S.1, ss. 61-77.

MARAŞLI, Sema, “İstanbul Sözleşmesi Acilen İptal Edilsin”, <http://www.anadolugenclik.com.tr/istanbul-sozlesmesi-acilen-iptal-edilsin-189> (Erişim Tarihi: 26.12.2020), 2019.

Memur-Sen Kadınlar Komisyonu, *İki Değer Aile, Kadın İki Risk İstanbul Sözleşmesi, 6284 Sayılı Kanun*, Memur-Sen, Ankara, 2020.

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, *2019 Faaliyet Raporu*, İstanbul, 2019, <https://morcati.org.tr/faaliyet-raporlari/mor-cati-2019-yili-faaliyet-raporu/>.

MOROĞLU, Nazan, “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2012, S. 99, ss. 357-380.

MOROĞLU, Nazan, *GREVIO Değerlendirme Raporu*, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, İstanbul, 2019.

MOROĞLU, Nazan, *İstanbul Sözleşmesi*, İstanbul Barosu Kadın Hakları Merkezi, İstanbul, 2019.

OKUR, Saliha, “İstanbul Sözleşmesi Hakkında”, <https://kadem.org.tr/istanbul-sozlesmesi-hakkinda/> (Erişim Tarihi: 26.12.2020), 2020.

ÖZCAN, Begüm, *Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Feminist Hareketin ve Devletin Karşılaştırmalı Yaklaşımı: İstanbul Sözleşmesi Örneği*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

ÖZGÜN TEKİN, Esra, “1982 Anayasası’nın 90.Maddesi Uyarınca Uluslararası Andlaşmaların Türk Hukukundaki Yeri Sorunu”, *Journal of Social, Humanities and Administrative Science*, 2019, C. 5, S. 14, ss. 137-149,

ÖZKAN, Gizem, “Kadına Yönelik Şiddet–Aile İçi Şiddet ve Konuya İlişkin Uluslararası Metinler Üzerine İnceleme”, *Hacettepe HFD*, 2017, C. 7, S. 1, ss. 533-564.

ÖZTÜRK, Necla, “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, C. 8, S. 1, ss. 1-32.

PARLAK BÖRÜ, Şafak, “Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye’nin Konumu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2017, C.30, S.133, ss. 43-63.

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu, 1995, <http://www.sagioglu.av.tr/pekin-deklarasyonu-ve-eylem-platformu-cn827.html> (Erişim Tarihi: 31.01.2022).

PINAR, Tefik ve PINAR, Gül, “Sağlık Çalışanları ve İşyerinde Şiddet”, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2014, C. 12, S. 3, ss. 315-326.

POLAT, Oğuz, “Şiddet”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2016, C. 22, S. 1, ss. 15-34.

REYHANİ YÜKSEL, Sera, “Türk Medeni Kanunu Bakımından Kadın-Erkek Eşitliği”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2014, C. 18, S. 2, ss. 175-200.

SAĞIR, Adem ve İNCİ, Ülkü Hayriye, “Bir Facebook Grubunda Kadına Şiddet Haberlerinin Değerlendirilme Biçimleri”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2012, C. 1, S. 3, ss. 200-239.

SATIL, Ceren, “İstanbul Sözleşmesi Neden Tartışılıyor?”, <https://www.dogrulukpayi.com/bulten/istanbul-sozlesmesi-neden-tartisiliyor/>, 2020.

Sivilsayfalar, Kadın Örgütleri İstanbul Sözleşmesi’nden Çekilme Kararını Tanımıyor, Mücadeleye “Devam” Diyor!, <https://www.sivilsayfalar.org/2021/03/21/kadin-orgutleri-istanbul-sozlesmesinden-cekilme-kararini-tanimiyor-mucadeleye-devam-diyor/> (Erişim Tarihi: 05.01.2022), 2021.

SÖNMEZ, Esmâ Yağmur, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi”, *İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 2020, S. 20, ss. 1-17.

SÜNETÇİ, Büşra, SAY, Ayfer, GÜMÜŞTEPE, Burcu, ENGİNKAYA, Bilge, YILDIZDOĞAN, Çise ve YALÇIN Müge, “Üniversite Öğrencilerinin Flört Şiddeti Algıları Üzerine Bir Araştırma”, *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 2016, C. 16, S. 1, ss. 56-83.

ŞENER, Ülker, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Ne Getiriyor?, Türkiye Ekonomik Politikaları Araştırma Vakfı, <https://www.tepav.org.tr/tr/haberler/s/2775> (Erişim Tarihi: 13.02.2022), 2012.

TAŞTAN, Coşkun ve KÜÇÜKER YILDIZ, Aslıhan, *Dünyada ve Türkiye’de Kadın Cinayetleri 2016-2017-2018 Verileri ve Analizler*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, 2019.

TBMM, *Kadına Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu 1. Cilt*, Ankara, 2015.

TBMM Genel Kurul Tutanağı, 24.Dönem, 2.Yasama Yılı, 75.Birleşim, 2012, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanak/donem24/yil2/bas/b075m.htm> (Erişim Tarihi: 07.02.2022).

Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Merkezi, *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması*, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul, 2019.

Türkiye Barolar Birliği, “Barolar ve TÜBAKKOM’un İstanbul Sözleşmesi’ne İlişkin Ortak Basın Açıklaması”, <https://www.barobirlik.org>.

[tr/Haberler/barolar-ve-tubakkomun-istanbul-sozlesmesi-ne-iliskin-ortak-basin-aciklamasi-81675](https://www.haberler.com/barolar-ve-tubakkomun-istanbul-sozlesmesi-ne-iliskin-ortak-basin-aciklamasi-81675) (Erişim Tarihi: 07.01.2022), 2021.

ULUOCAK, Şeref, GÖKULU, Gökhan, BİLİR, Olgun, ETİZER KARACIK, Nigar ve ÖZBAY Dilek, *Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet*, Paradigma Akademi Yayınları, Ankara, 2014.

UYGUR, Gülriz, “İstanbul Sözleşmesi Işığında Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun’un Temel Yaklaşımı”, *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri*, Haz. Betül Yazar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2015.

YILMAZ, Volkan, “Yeni Anayasa Sürecinde LGBTİ Hakları Hareketi’nin Eşit Yurttaşlık Mücadelesi: Çoğunlukçu Demokrasiye Karşı Anayasal Demokrasi”, *Farklılıkların Birlikteliği*, Haz. Ayhan Kaya, Hiperlink Yayınları, İstanbul, 2014.

ZERE, Fatih, “İstanbul Sözleşmesinin, Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Etkisinin Siyasi Parti Kolları Üyeleri Açısından Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021, C. 5, S. 2, ss. 623-651.